

**Alexandru Călinescu: „Să nu ne amăgim că toți oamenii vor să afle adevărul:
multă lume preferă falsul, minciuna”**

**[Alexandru Călinescu: „Let's not deceive ourselves that all people want to
know the truth: many people prefer the fake, the lie"]**

Interviu realizat de Georgeta CONDUR

Georgeta Condur: *Domnule Profesor, ați scris de multe ori, de-a lungul timpului, despre propagandă, dezinformare, știri false. În trecut, temele acestea erau abordate mai cu seamă în medii interesate de știința comunicării, jurnalism sau științe politice. În prezent, aproape că nu trece o zi în care să nu citesc sau să nu aud măcar o dată termenul de fake news. Pe rețelele sociale, la televiziuni, în presa scrisă, în discuțiile cotidiene, fake news a devenit, mi se pare, aproape un leitmotiv. E mai frecvent fenomenul astăzi, a devenit lumea mai conștientă de el sau e doar un termen la modă?*

Alexandru Călinescu: Termenul e la modă astăzi (între altele și fiindcă e la modă să folosești cuvinte englezești), fenomenul e mai vechi și e acum amplificat grație televiziunii și rețelelor sociale. Vă amintiți, cu siguranță, de textele lui Caragiale în care apar știri inventate. Reporterul Caracudî se duce să bea o bere în Cișmigiu și acolo scrie despre niște teribile scene ce ar fi avut loc între rege și prim-ministru, în alte schițe vedem cum se răspândesc zvonuri despre un ipotetic conflict româno-bulgar ș.a.m.d. Știrile false apăreau atunci în presa scrisă și apoi circulau din gură în gură. Efectul lor era limitat, totuși, la anumite categorii sociale. În zilele noastre, înregistrăm un proces de democratizare a falsului și a minciunii: toată lumea poate, practic, participa la răspândirea știrilor false. Ați văzut, nu-i așa, ce nebunie a fost în timpul pandemiei, ce aiureli circulau și ce aberații erau debitate cu o tenacitate siderantă. Și e doar un exemplu dintre multe altele.

G. C.: *Care credeți că este impactul social real al acestor știri false? Sunt ele determinante în formarea opiniei publice sau supraevaluăm importanța unui fenomen marginal, cu efect doar*

asupra unei categorii reduse de public, care a avut dintotdeauna și va avea mereu apetență pentru zvonuri, teoria conspirației etc.?

A. C.: Ah, nu, stimată Doamnă Profesoară, nu supraevaluăm câtuși de puține efectele perverse ale acestui fenomen. Impactul social al știrilor false este, fără dubii, foarte puternic. Îl putem intui atunci când purtăm o discuție cu persoane întâlnite întâmplător, când conversăm cu șoferul de taxi și, mai ales, când „navigăm” pe rețelele sociale. Aveți dreptate când precizați că e vorba de categorii (dar nu „reduse”!) de public care au avut întotdeauna apetență pentru zvonuri și au îmbrățișat teorii conspiraționiste de fiecare dată când nu-și puteau explica rațional un anumit fenomen. În regimul comunist, consecință a cenzurii, astfel de zvonuri circulau „subteran” și dădeau naștere la fel de fel de mituri și legende (mitul lui Ceaușescu bine intenționat, generos, dar aflat sub influența malefică a soției), unele din ele promovate insistent de propaganda de partid (Ceaușescu – lider de anvergură planetară). Vă dați seama câți români au fost (și poate că mai sunt) convinși că prin vaccin Bill Gates voia să ne implanteze cipuri? Sau câți cred că Uniunea Europeană și-a propus de la bun început să ne distrugă economia și să ne jefuiască bogățiile? „Se sparie gândul”, vorba cronicarului.

G. C.: *Există opinia că oamenii cred uneori în fake news nu pentru că n-ar avea posibilitatea să verifice informațiile sau pentru că nu ar fi capabili să facă acest lucru, ci pentru că informația respectivă le convine, în sensul că le confirmă opiniile anterioare sau le servește intereselor. Astfel, oamenii ar încerca să evite disonanța cognitivă prin refuzul de a afla informații sau de a se expune unor medii pe care le identifică drept surse de disonanță. Cu alte cuvinte, evităm uneori să aflăm sau să credem ceea ce nu corespunde cu ceea ce vrem noi să credem. Dacă oamenii ar avea instinctiv tendința să caute activ informațiile pe care le doresc și să le evite cât de mult pot pe cele neconvenabile, ce șanse reale există de a reduce dezinformarea într-o lume în care informația este abundentă și transmisă instantaneu și cum am putea face în mod eficace acest lucru?*

A. C.: Sigur că da, de multe ori se întâmplă să aflăm doar ceea ce ne place să aflăm. Refuzăm adevărul fiindcă e neconvenabil, fiindcă ne scoate dintr-o indiferență comodă. Clișeele, locurile comune au viață lungă. Apare uneori și reflexul instinctiv de apărare, refuzăm să admitem niște

lucruri așa cum există cuvinte-tabù, interdicții religioase etc. Să nu ne amăgim că toți oamenii vor să afle adevărul: multă lume preferă falsul, minciuna tocmai pentru că asta nu-i scoate din rutina lor cotidiană. În lumea de astăzi e practic imposibil să reduci dezinformarea mizând pe setea de adevăr a oamenilor. Asta e o naivitate. Putem totuși imagina o strategie coerentă care să contracareze știrile false, ceea ce nu înseamnă că acest demers va avea sută la sută succes. Dar dacă ar fi măcar într-o anumită măsură eficient, tot e ceva.

G. C.: *Vă puteți imagina și situații în care știrile false ar putea avea, de fapt, efecte pozitive?*

A. C.: Au fost situații, mai ales în cazul conflictelor armate. Când o știre falsă contribuie la înlăturarea unui dictator sau la înfrângerea unei armate invadatoare, ești obligat să admiți că minciuna a avut urmări pozitive. Au mințit americanii în ce privește armele de distrugere ale lui Saddam Hussein? Evident. A fost înlăturarea aceluia dictator odios un lucru bun? E la fel de evident. Asta e. Se întâmplă. Totul e ca minciuna „utilă” să nu devină o practică obișnuită. Întrebarea dacă ea este și morală nici nu are sens: morala și politica...

G. C.: *În cazul unor informații false cu potențiale consecințe grave asupra indivizilor sau asupra societății în ansamblu, cum ar fi posibilă armonizarea nevoii de libertate de exprimare cu nevoia de a limita într-un fel răspândirea acestora? Unde tragem linia între libertatea de exprimare și cenzură și cine poate fi arbitrul care să tragă această linie?*

A. C.: Atingeți aici o chestiune de maximă importanță și totodată un punct nevralgic. O cenzură exercitată din exterior este reprobabilă și nimeni nu are dreptul să-și aroge puterea de a cenzura. În principiu, în țările democratice, libertatea de exprimare este sacrosantă. Cenzura este asociată, pe bună dreptate, regimurilor autoritare. Și totuși... Iată, chiar rețelele de socializare impun niște norme și sancționează (adesea în chip abuziv, din păcate) pe cei care le încalcă. Ca să revenim la subiectul nostru: cine poate decide ce este *fake news* și ce este știre adevărată și, mai ales, cum se poate ajunge ca această decizie să ducă la interzicerea informațiilor false? Cenzura comunistă ar fi vrut să nu-i scape nimic, așadar nici posibilele informații false, fapt pentru care lărgise considerabil sfera informațiilor ce erau „secrete de stat”: până și banala descriere a unui utilaj industrial putea fi „secret de stat”. Țin să remarc că, în timp ce avem această discuție, niște

proiecte de legi foarte dubioase par să reintroducă acest tip de cenzură, sigur, într-o formă mai sofisticată, dar nu mai puțin periculoasă. Să sperăm că nu vom ajunge acolo. Ca să vă răspund la întrebare (nu, deși s-ar zice, după cum vă uitați la mine, că gândiți contrariul, nu intenționez să eludez răspunsul): singura cenzură pe care o accept este o formă de autocenzură ale cărei repere sunt bunul simț, decența, onestitatea, luciditatea, dreapta măsură. Libertatea de exprimare nu înseamnă că poți spune orice și oricum. Cer prea mult ? Așa este.

G. C.: Cred că avem de-a face aici cu un dezechilibru. În cele mai multe țări există legi care pedepsesc calomnia și defăimarea, cel mai adesea prin plata de daune persoanei afectate, atunci când faptele există. Putem spune că în astfel de situații există un mecanism juridic de responsabilizare ante factum (riscul conștientizat al pedepsei) sau de pedepsire post factum, chiar dacă aceste mecanisme nu funcționează întotdeauna perfect. În schimb, dacă cineva scrie pe o rețea socială, de exemplu, că morții ucraineni de pe străzile din Bucha nu erau, de fapt, morți și că totul a fost doar o înscenare, poate fi emitentul pedepsit în vreun fel sau descurajat?

A. C.: Nu. N-ai cum. N-ai mijloace să-l pedepsești. Singurul lucru care se poate întâmpla este ca „administratorul” rețelei să-i suspende contul pe o anumită perioadă. Pedepsă insignifiantă, plus că cel în cauză va face scandal că este „persecutat”, că e o victimă a cenzurii.

G. C.: Știm cu toții că unele dintre cele mai folosite rețele sociale sunt astfel construite încât informațiile cu care ceilalți interacționează cel mai intens sunt promovate, printr-un algoritm, cel mai mult. Din cauza aceasta, lucrurile controversate, dar și știrile false, au adeseori mai multă expunere, fiindcă inclusiv comentariile indignate sau care ridiculizează postarea respectivă contribuie la audiența sa crescută. Rețelele creează astfel o spirală care duce la mai multe aprecieri și distribuirii în mod preferențial pentru un anumit tip de conținut. Oamenii care caută validare socială observă la ce tip de postări primesc mai multe aprecieri și continuă, conștient sau inconștient, să ofere mai multe de acel fel. Deși e cunoscut că argumentul ad populum reprezintă o eroare logică, în practică există o tendință de a considera acele informații care au mulți susținători ca fiind adevărate. În acest mod, informațiile false pot căpăta validare socială sau cel puțin acceptabilitate. Pare că societatea s-a tribalizat non-teritorial, iar pe rețelele sociale, pe care tot mai mulți le folosesc pentru informare, există tot felul de grupări,

fiecare cu niște corifei/influencers ai lor, care susțin inclusiv idei absurde. Trăim oare cu adevărat în epoca post-adevărului și factualitatea nu mai contează?

A. C.: Ați făcut o descriere în același timp foarte fină și foarte exactă a fenomenului. Ca să fiu mai brutal, aș spune că și aici acționează spiritul de turmă. Epoca post-adevărului a început la noi, în România, imediat după 1990. Se vorbea enorm, în acei ani, la televiziune, dezbaterile erau agitate, dar nimeni nu ceda un centimetru din poziția pe care se instalase. Replica miraculoasă, care încheia discuția, era următoarea: „Asta e părerea mea”. Simplul fapt de a exprima o părere o valida ca atare. Și toate părerile trebuiau acceptate fiindcă fiecare avea dreptul să aibă una. Într-un fel, era de înțeles: tocmai ieșiserăm din noaptea comunistă când nu-ți fusese îngăduit să ai păreri. Situația însă s-a perpetuat, s-a amplificat când au apărut rețelele de socializare, acum fiecare are opinia lui, iar când opiniile coincid se formează acele grupuri a căror funcționare ați descris-o atât de bine. Ce mai contează aici adevărul?

G. C.: *În plus, dincolo de indivizii „cu păreri”, cum putem împiedica agenții rău-intenționați, inclusiv statali, care pot beneficia de resurse, inclusiv ferme de așa-numiți trolți, să exploateze în mod sistematic aceste mecanisme?*

A. C.: Prin cenzură. Prin interdicții. Prin sancțiuni. Cu toate riscurile ce decurg de aici (dar cine, și în ce context, își asumă aceste riscuri?). Altă soluție nu văd.

G. C.: *Am constatat că însuși termenul de fake news a început uneori să fie instrumentalizat ca armă împotriva adversarilor, fiind utilizat și pentru a eticheta informații corecte, dar care nu convin unei anumite părți. Astăzi, cei care vor să discrediteze o anumită știre sau să se apere de acuzații, fie ele și justificate, au reflexul de a le califica imediat ca fiind „fake news”. Spre exemplu, am găsit un site moscovit care mimează activitatea de fact-checking pentru știrile legate de războiul din Ucraina. În fapt, însuși site-ul respectiv are toate semnele unei operațiuni de dezinformare, iar ambasade ale Rusiei din întreaga lume distribuie articole de pe acest site-fantomă, pretinzând că „demonstrează”, de exemplu, că teatrul din Mariupol ar fi fost aruncat în aer din interior de militarii ucraineni. Așadar, după fake news, putem avea și fake fact-checking. Din păcate, am întânit, mai ales în perioadele electorale, chiar și organizații occidentale*

serioase de fact-checking care dădeau verdicte cel puțin discutabile. Până la urmă, este activitatea de fact-checking realizată de organizații de profil o soluție eficace pentru limitarea răspândirii informațiilor false sau ajungem inevitabil la întrebarea „cine face fact-checking pentru afirmațiile fact-checker-ilor?”, intrând astfel într-o spirală fără sfârșit?

A. C.: Ceea ce semnați aici este relația dintre *fake news* și propagandă. Știm bine că propaganda s-a bazat și se bazează în bună măsură pe minciună. Propaganda comunistă este un bun exemplu (nu e singurul, firește) tocmai fiindcă a cunoscut o amploare și o intensitate extraordinare și s-a exercitat de-a lungul unei perioade lungi de timp. Și încă ceva: să nu uităm că Putin vine dinspre KGB, că el glorifică fosta Uniune Sovietică, așa că propaganda și dezinformarea îi sunt familiare. Ce poate fi mai simplu decât să afirmi că o anumită informație este *fake* și să vii cu un „adevăr” care e și mai *fake*? Teatrul din Mariupol? Dar nu susținuseră sovieticii că masacrul de la Katyn era opera germanilor, minciună care a rezistat vreme de decenii? E o spirală, cum bine spuneți. Fără sfârșit? Uneori, din fericire, lanțul minciunilor este stopat. Dar mulți vor continua să creadă în versiunea *fake*.

G. C.: *În ultimele săptămâni ați scris despre războiul pe care Rusia l-a declanșat în Ucraina și despre retorica agresivă și mincinoasă pe care Rusia o folosește pentru a-și justifica acțiunile. Deși sunt disponibile numeroase informații care arată cum a funcționat propaganda sovietică în trecut și cum continuă Rusia și acum să lucreze, cu ajutorul FSB și al unor agenți de influență, pentru a-și promova interesele, se pare că încă există numeroși „idioți utili” care cred și rostogolesc această propagandă. Vă surprinde acest lucru?*

A. C.: Deloc. Am încercat, în mai multe rânduri, să analizez cauzele „kremlinofiliei” atât de răspândite în Occident. La francezi, de pildă, admirația pentru marea cultură rusă se transferă, în chip aberant, asupra liderilor ruși actuali. Apoi, cine nu a cunoscut comunismul real nu realizează ce a reprezentat Uniunea Sovietică, are o idee foarte vagă (sau nu are nici o idee) despre Gulag, despre Marea Teroare etc. La francezi, după ce i-am avut pe comuniști, avem politicieni de dreapta simpatizanți ai Rusiei putiniste, dar fenomenul se întâmplă mai ales la extreme, atât la extrema dreaptă – Marine Le Pen – cât și la extrema stângă – Mélenchon. Cât despre intelectualii

în postură de „idioți utili” – e o lungă, bogată tradiție, ar trebui să facem o altă discuție pentru a aborda subiectul.

G. C.: *Atunci să-i lăsăm deocamdată deoparte pe „idioții utili” cu blazon de intelectual și haideți să trecem în revistă măcar câteva dintre minciunile și contradicțiile evidente ale Rusiei. Cu o săptămână înainte de invazie, ambasadorul Rusiei la Londra a declarat celor de la BBC că nu va avea loc niciun război în Ucraina și că e „100% sigur” de acest lucru. Evident, după atac, invazia inițial de neconceput e promovată acum ca fiind... inevitabilă.*

A. C.: Poate că ar trebui să începem, iertați-mă că vă întrerup, cu acordul de la Budapesta din ianuarie 1994, semnat de Clinton, Elțin și președintele ucrainean Leonid Kravciuc, prin care Ucraina renunța la arsenalul ei nuclear (al treilea cel mai important din lume), iar în schimb Rusia se angaja să nu atace niciodată Ucraina, SUA fiind garantul acestui acord.

G. C.: *Ah, da, interesant este că acel memorandum poartă și semnătura lui Serghei Lavrov, pe atunci reprezentant al Rusiei la ONU.*

A. C.: Lavrov e îndreptățit, neîndoielnic, să primească titlul de Mare Mincinos cu colan!...

G. C.: *Nici Putin nu e mai prejos. Într-un editorial celebru din iulie 2021, acesta scria că „Ucraina va deveni ceea ce cetățenii săi vor decide”. Peste mai puțin de un an, Ucraina era invadată la ora 5 dimineața din trei părți, fără o declarație formală de război, și se anunța că va fi „demilitarizată” și „denazificată” cu forța. Într-un editorial al agenției de stat RIA Novosti, denazificarea era definită ulterior ca dezucrainizare, iar la televiziunea de stat Rossiya 1 un invitat afirma recent, necontrazis, că „denazificat înseamnă să fie distrus”.*

A. C.: Această așa-zisă „denazificare” e o lovitură propagandistică redutabilă. Viziunea istorică a lui Putin are în centrul ei al doilea război mondial (Marele Război pentru Apărarea Patriei, cum îi spun rușii), cu glorificarea Armatei Roșii, care a învins nazismul și a eliberat Europa. Plus că și occidentalii sunt sensibili când aud de „naziști” și de „fasciști”. Iar naziștii, logic, trebuie distruși...

G. C.: *Dacă îmi permiteți o paranteză, ce a făcut Stalin și ce face și Putin îmi amintește de ceea ce spunea, cu o ironie de mare calitate, dramaturgul italian Ennio Flaiano, anume că fasciștii se împart în două categorii: în fasciști și în antifasciști....*

A. C.: Un eminent specialist în problemele Rusiei, Nicolas Werth, amintea recent că Putin poate fi acuzat și de crimă împotriva Istoriei: el a dat ordin să fie rescrisă istoria Rusiei, cu eliminarea tuturor elementelor neconvenabile mitului și cu accent pus pe invincibilitatea Rusiei, o Rusie cu frontierele împinse cât mai departe.

G. C.: *Crime împotriva Istoriei, dar și împotriva legislației internaționale... Să ne amintim că în noaptea de dinaintea invaziei Putin anunța la televiziunea rusă că a decis declanșarea unei „operațiuni militare speciale”, invocând tratatele cu așa-zisele republici Donețk și Luhansk și art. 51, partea a VII-a, din Carta ONU. Culmea, articolul invocat prevede dreptul inerent la autoapărare individuală sau colectivă atunci când un atac armat intervine împotriva unui stat membru al ONU. Ucraina este membru ONU, pe când așa-zisele republici sunt recunoscute doar de Rusia. Practic, Rusia a invocat tocmai articolul care ar permite altei țări să ajute Ucraina să se apere.*

A. C.: Alt tur de forță al propagandei. Important e să arunce praf în ochi și să-i păcălească pe naivi. Câtă lume știe ce prevede acel articol din Carta ONU? Putin mimează legalismul tocmai pentru a încălca tratatele și convențiile.

G. C.: *În aceeași declarație, Putin susținea că planurile sale nu includ ocuparea teritoriilor ucrainene și că „Nu vom impune nimănui nimic prin forță”. Au urmat, după cum știm, bombardamente în orașe, mii de civili morți, ocuparea Hersonului, a Mariupolului și a altor localități, răpirea mai multor primari, introducerea rublei ca monedă oficială în paralel cu grivna, până și schimbarea unor panouri indicatoare de pe marginea drumurilor...*

A. C.: Putin e un maestru al dublului discurs. Un dublu discurs grosolan, dar nu mai puțin eficient. Și aici se vede continuitatea cu URSS, care pretindea că „bastion al păcii e”, că apără pacea împotriva imperialiștilor și în acest timp se înarma în draci.

G. C.: *Se pot scrie volume întregi dacă încercăm să inventariem toate absurditățile și minciunile Kremlinului. Vedem că nu e doar eludare a unor adevăruri, ci deseori avem de-a face cu o metodă de răsturnare totală: rușii fac exact ceea ce spun că nu vor face și, mai mult, dacă acuză partea ucraineană că a făcut ceva rău, în mod sigur intenționează să comită ei acele lucruri. De unde a moștenit Federația Rusă acest model de maskirovka? Și, în aceste condiții, cum ar mai putea avea cineva încredere să negocieze cu așa un „partener”?*

A. C.: L-a moștenit de la Uniunea Sovietică și chiar de dinainte, de la Rusia țaristă. Pentru că în Rusia țaristă a apărut un fals faimos, *Protocoalele înțelepților Sionului*, ce a servit drept pretext pentru antisemitismul virulent și pentru pogromuri (Umberto Eco a scris pagini de lucidă analiză a acestor „protocoale”). Ce făcea Stalin? Inventă dușmani și trădători, după care îi executa în urma unor simulacre de procese. Abia în timpul lui Gorbaciov, la finele anilor '80, Rusia dă semne că vrea să rupă cu această tradiție a minciunii și a falsificării realității. Față de Gorbaciov, Putin înseamnă mulți pași înapoi. Modelul lui e Stalin, se știe. În rest, este de domeniul evidenței că Rusia nu e un partener în care să poți avea încredere. S-a dezmeticit Occidentul și a văzut că Rusia îi este, de fapt, dușman, un dușman periculos și perfid? Să sperăm.

G. C.: *În acest război de acum, mulți occidentali au fost surprinși că o mare parte din tehnica de război a Rusiei e, totuși, foarte învechită și prost întreținută. Mai interesant este că și tacticile militare par la fel de învechite, parcă neschimbate de pe vremea URSS. Până la urmă, am văzut și aici aceeași mentalitate ca a lui Stalin: prost, dar mult. Viața propriilor soldați nu prea contează, a civililor nici atât, iar cucerirea se face prin tactica pârjolirii pământului. Cecenia, Georgia, Siria sau Ucraina, victorii peste mormane de moloz și cam atât...*

A. C.: Să nu subestimăm capacitățile militare ale Rusiei. Eu nu știu ce forțe au trimis în Ucraina, ce echipament militar, vedem însă că atunci când vor să radă orașe de pe fața pământului o fac fără ezitare și cu o macabră tenacitate.

G. C.: *Ah, da, capacitate de distrugere au, fără îndoială. Cum spuneam, „prost, dar mult”. Ba chiar foarte mult. După Războiul de Iarnă din 1939, finlandezii au și o glumă amară: un soldat finlandez face cât zece soldați ruși, dar, din nenorocire, întotdeauna apare și al unsprezecelea. Spre exemplu, în Ucraina rușii au până în prezent pierderi, confirmate independent și probate prin fotografii, de cel puțin 760 de tancuri, de trei ori mai multe decât are Marea Britanie în total (bineînțeles, de altă calitate). Dar tot mai găsesc destule de scos din depozite, inclusiv vechituri sovietice ca T-62, și le înghesuie pe front, ca să sufoce apărarea prin cantitate.*

A. C.: *Din păcate, dacă vor continua așa, Ucraina nu are șanse, singura variantă pozitivă ar fi să dispună de un armament modern capabil să-i oprească pe ruși. Deocamdată, livrarea de armament către Ucraina trenează, timpul trece, rușii bombardează cu furie și cuceresc noi bucăți din teritoriul ucrainean. Vedem totodată că se laudă cu tot felul de arme noi și amenință, fără complexe, cu un război nuclear. Ceea ce e culmea iresponsabilității și a tupeului!*

G. C.: *Oarecum surprinzător pentru mine a fost că am constatat că și propaganda lor oficială e cumva învechită, grosolană, adesea stângace. Încercările de înscenări de tip false flag au fost prost realizate, străvezii, iar panourile publicitare cu soldați americani din al doilea război mondial pe post de soldați sovietici și proiectarea imaginii tâlharilor Bonnie și Clyde drept cuplu rus despărțit de război merită să intre într-o antologie a gafelor de comunicare. Pe scurt, mi s-a părut propagandă pentru persoane cu oarece deficit intelectual și cultural și pentru mine e chiar uimitor că reușesc să atragă pe cineva cu această comunicare de... colhoz. Pe dumneavoastră v-a surprins ceva în acest război?*

A. C.: *Propagandă rudimentară? Desigur, dar publicul-țintă pare satisfăcut. În toată această nebunie, pe mine m-a surprins capacitatea de mobilizare a ucrainenilor. Admirabilă!*

G. C.: *Având în vedere influențele sale marxiste, nu credeam că o să-i dau vreodată dreptate lui Wallerstein, dar măcar a nimerit-o cu predicția pe care a făcut-o în 1995, uimind pe vremea aceea publicul unei conferințe din Rusia, când a spus că viitorii președinți ruși vor avea epoleți și că Rusia va relua Războiul Rece cu America, fiindcă e o țară semi-periferică specializată în*

crearea de conflicte. De fapt, cred că mulți alții au avut dreptate când au caracterizat Rusia: și Ronald Reagan, când vorbea despre „imperiul răului”, și John McCain, când a spus că Rusia e o stație de benzină travestită în țară. Una peste alta, atitudinea Rusiei nu m-a surprins prea mult, fiindcă nu aveam așteptări pozitive, deși, într-adevăr, nu mă gândeam chiar la un război cu tranșee și câmpuri bombardate de artilerie ca la Verdun sau Pointe du Hoc. Până acum m-a dezamăgit, însă, atitudinea unora dintre țările occidentale, care n-au prea înțeles niciodată, se pare, nici Estul Europei, nici Rusia și nici pe Putin. În schimb, Polonia, Slovacia, țările baltice – în mod special micuța și inimoasa Estonie - și Finlanda, țări care au trăit pe pielea lor „binefacerile” întâlnirilor cu URSS/Rusia, au făcut, cred eu, o figură frumoasă.

A. C.: Așa este. Polonia, țările baltice, Finlanda au reacționat excepțional. Germania se chinuie să reducă dependența energetică față de Rusia, dependență pe care ea însăși a provocat-o și a întreținut-o, cu o perseverență sinucigașă. Franța „o scaldă”, scuzați exprimarea neacademică, Macron vrea să pară (nu e primul) un lider ce ia în mâini destinele lumii, fapt pentru care s-a specializat în interminabilele conversații telefonice cu Putin. Bine a reacționat Marea Britanie. Dar câți americani mai sunt astăzi convinși că Rusia a redevenit (admițând că la un moment dat nu a mai fost) „imperiul răului”? Biden e prudent, poate excesiv de prudent.

G. C.: *În tot acest context, cum evaluați prezența, acțiunile și comunicarea pe subiect ale României?*

A. C.: România, nici de data aceasta, nu contează. S-a remarcat prin primirea făcută refugaților ucraineni, dar aici meritul principal nu e al statului, ci al oamenilor simpli și al ONG-urilor. Mai departe – neant. Sprijin militar, logistic, economic? Nu știm nimic. E o rușine ce se întâmplă. O dată în plus, cei aflați în România la vârful puterii se comportă lamentabil.